

O životu i smrti

Usmjerenost rođenja i tijeka ljudskog života dovodi do neumitnosti smrti, ali ta je ovozemaljsko shvaćanje individualnog kraja. Svijet kao moguća translacija živućeg milozvučja i transgresija životnog mora bio bi besmislen da je zadan konačnošću. Taj prijelaz u vječnost i nedefiniranu beskonačnost definitivna je odrednica ljudskog življenja. Čudotvorna je čovjekova ushićenost tim momentom raskida s prolaznošću, ali ponekad opravdana i očita komponenta straha odlaska u nepoznato. Razviće osobe od mladog do odraslog čovjeka protkano je mislima o smrti, a smrt je zapravo bit u krajnosti života bez obzira na ičiju dob. Životna bitnost trebala bi se očitovati u dosljednom, mirnom i životu, punom poštovanja prema bližnjim i svim drugim osobama, ali nemir i nestalnost većine uljudbi zavukao je i trunku straha u sva ljudska srca, pa i onu od smrti. Često na sprovodima ljudi koji napuštaju ovaj svijet nalazimo ljude koji plaču ili su tužni, a taj čin bi trebao biti obilježen smijehom i srećom za onoga koji odlazi. Ta "smrtna" istina svakoga čeka i jedna je od najvećih (ako ne i najveća) ljudska slabost i zavaravanje izbjegnuća smrti. Stoga je još čudnije da ljudi svoj život utroše u stvaranje materijalnih carstava i ugodnosti koje služe da se zaboravi na ono što kad-tad mora doći. Potrošnja i ulaganje u materijaliziranje ovozemaljskog vremena stvarnost je koja bi dotičnim "stvoriteljima" takvih uvjeta bila čudna da nije takva. Smrt nastupa kao konsolidacija snaga vječnosti da određenu osobu sprema na bitno različit put od velikim dijelom ovosvjetske lažnosti. Sukus smrti bio bi u jačini njezine nespoznatljive prirode, jer čini se da se čovjek ne bi libio da i nju materijalno optoči u zlaćani bezdan prolaznosti. Simbolična vreća bez dna u koju je uhvaćen i iz koje viri čovjek mogla bi se usporediti s "veličinom" života na Zemlji, dok bi posmrće zauzelo ostatak Svemira. Tako ne začuđuje općinjenost velikih civilizacija i religija upravo smrću - to im je zajednička odrednica prema prošlošću prožetim životom i nadolazećom budućnošću prožetom neizvjesnosti. Sadašnjost je na neki način slična smrti jer je prijelaz od prošloga ka budućem, ali je životno ukorijenjena u sva (glagolska) vremena.

Čovjek može posijati život (i tu je njegova određena veličina), ali može i požnjati život - i to onaj vječni. Međutim, nerijetko se njemu čini da je posljedica žetve zapravo bezizlazna i bezizgledna smrt. Tako je čovjek plodonosac plodova koje ne vidi i ne osjeća svim bićem. I jadni li su oni plodovi koji to zapravo nisu, a još jasniji oni koji ih očito ne vide kao plodove. Izgledna je čovjekova prava smrt u

zamjenu za kratkotrajne životne žetvice i prolazno konzumiranje užitaka kao njihove posljedice. Prevladati prolaznost ulaznica je za prevlast nad vječnošću. Jer vječnost je vladanje bez vladanja: to je simbolika, a ne stvarnost vladanja. Čovjekova stvarnost je ona nespремnost da vlada ljudskom prirodom, te održajita spremnost pokušaja vladanja nad svim ostalim živim i neživim svijetom. Ali to je ujedno i ljudska slabost i neispunjenje sebstva. Teško da možemo zamisliti svijet bez materijalnih dobara, ali pitanje je može li više ili manje materijalni neživi ili živi svijet zamisliti sebe bez nas da je kojim slučajem (s)misljeno biće. Smisao pitanja daje nam i ufanje u mogućnost dostojnog odgovora, a taj je dostojan, pošten i uviđajan život. Esencija života kao kaleidoskop životnog (ali i po-smrtnog) ditiramba u svim porama ljudskog življenja i obuhvaćanja svijeta protuteža je onoj lažnosti, boli, patnji i prolivenoj krvi koja rastače cijeli onaj brižljivo i dugotrajno sklapan sustav krvotoka takvog uopćenog smisla. Simbolično rečeno, u okruženju i na rubu izvora enormnih količina pitke vode čovjek sjedi žedan. Pokušava kao deva proći kroz ušicu igle, a ne osluškuje kroz vlastite uši jačinu boli koju mu pričinja igla života koja ga probada u grbu nespokojstva: osjeća bol, ali je ne čuje ili je ne želi čuti. Kao što bi se ovaj planet Zemlja na kojem živimo trebao zapravo zvati More jer ga ono većinski čini, tako bi se i (vječni) Život trebao zapravo zvati Smrt. To je ona smrt koja život znači - životna voda koja je velikim dijelom i čovjekov sastav. Ali čovjek kao veliki sijač života može ebe pretvoriti u okorjelog nametnika i uništavatelja svega živog i posijanog. Ubijajući i uništavajući svoju ili druge vrste, čovjek je izvježbani majstor prijevremenih smrti. Ali granice njegova života govore u prilog smisla postojanja u segmentu vječnosti - to je lekcija nastojanja dobrog i svrsishodnog življenja. Shodnost svrsi u smislu života radi života - i svog i tuđeg, te poštivanje i jednog i drugog. Beskompromisno prihvaćanje činjenice života kao punine raznovrsnosti i mnoštva istinski je smisao života - to je više od života. Više od smrti moraju biti one sfere svjesnosti čovjeka koje vode ka nedodirljivom i nevidljivom - Onome što nema materijalnih zadovoljština jer mu takve nisu potrebne i odvrćaju mu pozornost s puta vječnosti. Sva oruđa i oružja koja je čovjek stvorio ne mogu se mjeriti s vječnošću, jer takva smrt koju čovjek može ostvariti ne može se usporediti s besmrtnim. Zamislite samo one ljudske ludosti tezauriranja i gomilanja sredstava koja (se) ponekad ne mogu potrošiti ni da žive i po nekoliko ljudskih života - to je (be)smisao koji se gubi u ponoru vlastite zablude i beskorisnosti. Ali takvima je obično besmisleno preusmjeriti sredstva onim kojima zaista trebaju samo neznatne količine da bi uopće preživjeli. Tu se smrt poigrava sa svima nama,

jer ona je pravi igrač, a mi samo možemo biti njezini pioniri ili sluge vlastitih djela i propusta. Ponekad je teško čak i čovjekove misaone težnje pretočiti u stvarnost ili barem neko smisljeno djelo nutrine, a riječi su one koje obično slave ili kude život. Najgore su one riječi koje su izrečene na hvalu i slavu života, a pravo im je ruho lažnost, prijetvornost, negiranje života i pokušaj obmane smrtnosti. U svijetu su puna usta riječi koje neće pomoći mnogim gladnim ustima. Puste su riječi mnogih koji izgovaraju svoju autobiografsku (ali i epitafsku) sebičnost i živopisnu pustoš. Jer velebna opipljivost materijalnog u pravilu je pustoš duhovnosti. Tako čovjek usnulo hoda pustim svijetom i zadovoljan je svojom samoćom. Usput vodi ratove da razbije monotoniju životnog tijeka onim smrtnim. Možda vjeruje da je prikraćenjem ovoga života druge ljude poštedio prolaznih muka, a zapravo je stvorio sve uvjete za svoje vječne muke.

Svaka ljudska radnja i pregnuće može nam se činiti besmislenim i uzaludnim nekoliko trenutaka prije smrti, ali i ona naša smrt znači na neki način i onu svih drugih ljudi. Ubojstvo ili prijevid smrti samo jednog čovjeka znači i onu cijelog čovječanstva. Tako je čovječanstvo prilično smrtno u svom življenju, ali pojedinom čovjeku čini se nije potpuno jasno da neće biti na Zemlji dovoljno dugo da vidi kako je njegov život bio prolazna stanica u korpusu smrti koje je izazvao ili su one njega izazvale i stvorile. Teško je shvatiti potpunost i vječnost razmišljajući pojedinačnim i prolaznim. Život i smrt su lice i naličje jednog te istog obrasca vječnosti, i ne uvidjeti ih takvim, znači gledati, a ne - vidjeti. Paradigmatično je da ih čovjek olako shvaća, možda u nadi da će vječno živjeti. Čovjek treba živjeti svojim djelima, pokazujući da nikad ne umire.

Đivo Bašić